

نماینده ولی‌فقیه در هند مطرح کرد

عبارات الانوار احیای یک میراث بزرگ علمی و استدلالی است

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی گفت:

«عبارات‌الانوار» صرفاً یک اثر تاریخی یا کتابی در اثبات فضائل و امامت نیست؛ بلکه میراثی ارزشمند در علم کلام، حدیث و استدلال تطبیقی است که احیای آن، می‌تواند زمینه‌ساز مطالعات جدید درباره امامت و پاسخ‌گویی علمی به شبهات معاصر باشد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالمجید حکیم‌الهی، نماینده ولی‌فقیه در هند، در نشست علمی که به‌همت «بنیاد بین‌المللی امامت» در قم برگزار شد، با تجلیل از خدمات علمی علامه میرحامد حسین هندی رحمته‌الله تأکید کرد: احیای «عبارات‌الانوار»، تنها تصحیح و انتشار یک اثر علمی نیست؛ بلکه گامی مهم در جهت احیای یک سنت علمی و استدلالی ارزشمند به‌شمار می‌رود.

وی گفت: پیش از هر چیز لازم می‌دانم از بنیاد امامت و همه پژوهشگران و محققانی که در مسیر احیای آثار علامه میرحامد حسین رحمته‌الله تلاش کرده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر کنم؛ به‌ویژه به‌دلیل اهتمام ارزشمند آنان به احیا، تصحیح، تحقیق و عرضه مجدد اثر کم‌نظیر «عبارات‌الانوار».

حجت‌الاسلام حکیم‌الهی افزود: این اقدام را نباید صرفاً یک فعالیت برای تصحیح و انتشار کتاب دانست؛ بلکه آنچه بنیاد امامت انجام داده، در حقیقت احیای یک میراث علمی، کلامی، تاریخی و هویتی است؛ میراثی که سال‌ها در انتظار بازگشت به جامعه علمی جهان اسلام بوده است.

وی تأکید کرد: احیای «عبارات‌الانوار» در واقع احیای یک سنت علمی و بازگرداندن یک سرمایه روش‌شناختی به حوزه علم کلام است؛ سرمایه‌ای که امروز بیش از هر زمان دیگری به آن نیاز داریم.

علامه میرحامد حسین؛

عالمی فراتر از مرزهای جغرافیایی

نماینده ولی‌فقیه در هند گفت: وقتی از علامه میرحامد حسین رحمته‌الله سخن می‌گوییم، نباید ایشان را تنها به‌عنوان یک عالم شیعه هندی معرفی کنیم؛ بلکه میرحامد حسین رحمته‌الله متفکری بزرگ و محقق‌ی کم‌نظیر در تاریخ علم کلام و حدیث است که در سرزمین هند و در شرایطی خاص، اثری پدید آورد که با گذشت بیش از یک‌قرن، ظرفیت‌های علمی آن همچنان به‌طور کامل شناخته نشده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی افزود: هند در طول قرن‌های گذشته، تنها یک جغرافیای سیاسی نبوده؛ بلکه یکی از مهم‌ترین عرصه‌های تعامل تمدن‌ها، ادیان، مذاهب و فرهنگ‌های گوناگون بوده است. در چنین محیطی، عالمانی همچون میرحامد حسین رحمته‌الله با تکیه بر دانش عمیق، منطق استوار و روش علمی، از معارف اهل‌بیت علیهم‌السلام دفاع کردند و نشان دادند که تشیع در هند از پشتوانه‌ای عظیم علمی و تمدنی برخوردار است.

وی ادامه داد: سخن گفتن درباره علامه میرحامد حسین رحمته‌الله نباید تنها به بیان فضائل و مناقب ایشان محدود شود؛ بلکه باید جایگاه وی در تاریخ کلام امامیه و نقش «عبارات‌الانوار» در منظومه معرفتی و استدلالی شیعه مورد توجه قرار گیرد.

«عبارات‌الانوار»؛ فراتر از یک کتاب احتجاجی

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی «عبارات‌الانوار» را فراتر از یک کتاب درباره فضائل اهل‌بیت علیهم‌السلام یا مجموعه‌ای برای اثبات امامت دانست و گفت: این اثر در حقیقت یک پروژه بزرگ کلامی ـ حدیثی برای بازسازی عقلانی و مستند نظریه امامت است.

نماینده ولی‌فقیه در هند افزود: علامه میرحامد حسین رحمته‌الله در این اثر از روشی چندلایه استفاده کرده است؛ نخست، صدور و اعتبار روایت را بررسی می‌کند؛ سپس به تحلیل دلالت و مفاد حدیث می‌پردازد و در مرحله بعد، دیدگاه و برداشت عالمان اهل‌سنت از آن حدیث را مورد بررسی قرار می‌دهد. از این منظر، «عبارات‌الانوار» را می‌توان نمونه‌ای برجسته از کلام نقلی، استدلالی و تطبیقی دانست؛ زیرا در این اثر، نصوص حدیثی، تاریخ روایت، علم رجال، درایه، دلالت‌شناسی و مباحث امامت در یک منظومه منسجم گرد آمده‌اند. همین ویژگی، «عبارات‌الانوار» را از بسیاری از آثار احتجاجی

متمایز می‌کند.

مسئله اصلی «عبارات»؛

اثبات امامت از درون منابع مشترک

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی، یکی از ویژگی‌های روش علمی علامه میرحامد حسین رحمته‌الله را استفاده از منابع مشترک برای اثبات دیدگاه امامیه دانست و گفت: وی در بسیاری از موارد برای اثبات دیدگاه خود، تنها به منابع اختصاصی شیعه اکتفا نمی‌کند؛ بلکه به سراغ منابع مورد قبول یا معتبر نزد عالمان اهل سنت می‌رود.

وی افزود: این رویکرد از منظر روش‌شناسی کلام تطبیقی اهمیت بسیاری دارد؛ زیرا استدلال علامه میرحامد حسین رحمته‌الله بر این مبنا شکل می‌گیرد که اگر حدیثی در منابع معتبر طرف مقابل نقل شده باشد، نزاع از مرحله اثبات وجود روایت به مرحله بررسی سند، دلالت و مدلول کلامی آن منتقل می‌شود. این روش، در واقع نوعی استدلال بر پایه مبانی مشترک است و همین ویژگی، «عبارات‌الانوار» را از یک کتاب صرفاً مذهبی فراتر برده و به اثری مهم در حوزه کلام تطبیقی اسلامی تبدیل می‌کند.

تمایز میان ثبوت حدیث و دلالت حدیث

نماینده ولی‌فقیه در هند، یکی دیگر از نکات مهم در روش علمی علامه میرحامد حسین رحمته‌الله را توجه همزمان به دو سطح «ثبوت» و «دلالت» حدیث دانست و گفت: گاهی تصور می‌شود که با اثبات صدور یک روایت، مسئله امامت نیز اثبات شده است؛ درحالی‌که میان «ثبوت‌النص» و «دلالة‌النص» فاصله منطقی وجود دارد.

حجت‌الاسلام حکیم‌الهی افزود: علامه میرحامد حسین رحمته‌الله در «عبارات‌الانوار» این دو مرحله را از یکدیگر تفکیک می‌کند. در مرحله نخست، بررسی می‌شود که آیا حدیث مورد نظر واقعاً در منابع استنادی وجود دارد؟ آیا انتساب آن به پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قابل اثبات است؟ راویان آن چه کسانی هستند و عالمان اهل سنت درباره آن چه دیدگاهی دارند؟

وی ادامه داد: در مرحله دوم، مسئله مهم‌تر آغاز می‌شود و آن، بررسی دلالت حدیث است؛ یعنی اینکه این حدیث چه دلالتی بر ولایت، امامت، خلافت، افضلیت یا مرجعیت اهل‌بیت علیهم‌السلام دارد. بر این اساس، «عبارات‌الانوار» را می‌توان از این منظر، تجربه‌ای ارزشمند در روش‌شناسی استدلال کلامی مبتنی بر حدیث دانست.

منطق درونی

استدلال علامه میرحامد حسین رحمته‌الله

نماینده ولی‌فقیه در هند با بیان اینکه یکی از ابعاد مهمی که در مطالعات جدید درباره «عبارات‌الانوار» باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد، منطق استدلالی این اثر است، افزود: علامه میرحامد حسین رحمته‌الله در بسیاری از موارد تنها به گردآوری و تکثیر منابع نمی‌پردازد؛ بلکه با گردآوری اقوال و شواهد، یک شبکه استدلالی ایجاد می‌کند. او نشان می‌دهد که یک حدیث چگونه در منابع مختلف نقل شده، چه کسانی آن را روایت کرده‌اند، عالمان مختلف چگونه آن را فهمیده‌اند و چگونه می‌توان از مجموعه این داده‌ها به یک نتیجه کلامی دست یافت؟

حجت‌الاسلام حکیم‌الهی ادامه داد: از این منظر، «عبارات‌الانوار» را می‌توان نوعی بازسازی برهانی نظریه امامت بر اساس داده‌های نقلی دانست. این مسئله برای پژوهش‌های معاصر اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا در مطالعات کلامی امروز، صرفاً نقل قول کافی نیست؛ بلکه ساختار استدلال، مقدمات، مبانی، نوع دلالت و نسبت مقدمات با نتیجه نهایی نیز باید مورد تحلیل قرار گیرد.

«عبارات‌الانوار» و مسئله تواتر

وی یکی دیگر از مباحث مهم در میراث حدیثی و کلامی علامه میرحامد حسین رحمته‌الله را مسئله تواتر دانست و گفت: در بحث امامت، هنگامی که یک روایت یا مضمون در طرق و منابع متعدد نقل شده باشد، پرسش اساسی این است که آیا کثرت طرق می‌تواند به‌حدی برسد که موجب اطمینان یا علم شود؟

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی افزود: در اینجا مسئله تواتر از یک بحث صرفاً حدیثی فراتر می‌رود و به یک بحث معرفت‌شناختی در علم کلام تبدیل می‌شود. علامه میرحامد حسین رحمته‌الله

در بررسی این روایات، به تعدد طرق، تنوع منابع، شخصیت راویان و نحوه تلقی عالمان از روایت توجه می‌کند. از این جهت، مطالعه «عبارات‌الانوار» می‌تواند برای بازخوانی مباحثی همچون حجیت خبر، تواتر، استفاضه و علم حاصل از تراکم قرائن نیز بسیار مفید باشد.

«عبارات» و مسئله امامت

به‌مثابه یک نظریه جامع

نماینده ولی‌فقیه در هند گفت: نکته دیگری که شایسته تأمل است، این است که در منظومه فکری امامیه، امامت صرفاً یک مسئله تاریخی درباره جانشینی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نیست؛ بلکه نظریه‌ای جامع درباره استمرار هدایت الهی پس از ختم نبوت است.

وی افزود: از این‌رو، هنگامی که علامه میرحامد حسین رحمته‌الله درباره احادیث امامت بحث می‌کند، درواقع از یک منظومه معرفتی دفاع می‌کند که عناصر مختلفی همچون هدایت الهی، مرجعیت دینی، عصمت، علم امام، افضلیت، ولایت و استمرار حجت الهی را در کنار یکدیگر قرار می‌دهد. از این منظر، «عبارات‌الانوار» باید در چارچوب نظام کلامی امامت مورد مطالعه قرار گیرد، نه صرفاً در قالب کتاب‌های فضائل و مناقب.

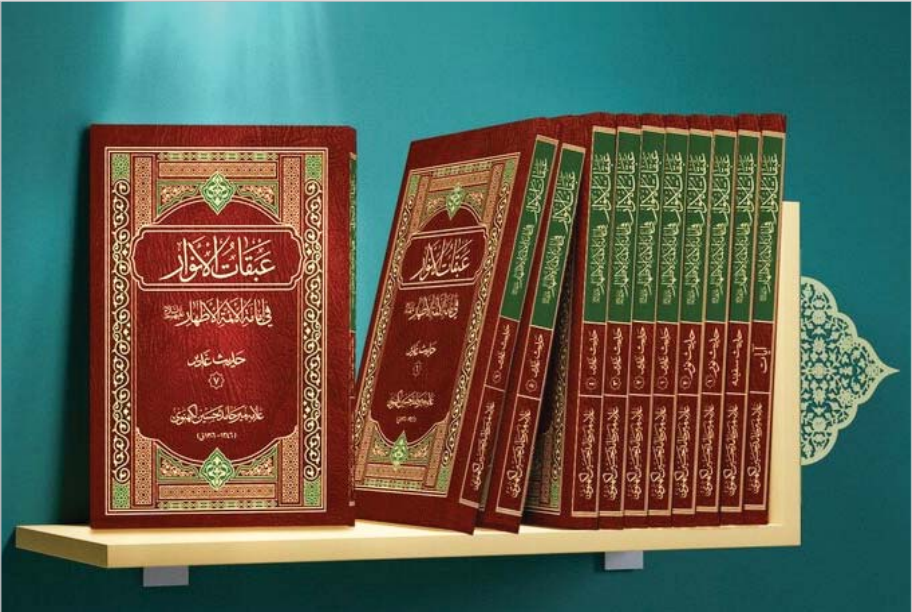
اهمیت «عبارات»

در گفت‌وگوی شیعه و اهل سنت

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی، یکی دیگر از ویژگی‌های مهم این اثر را ظرفیت بالای آن برای گفت‌وگوی علمی میان مذاهب اسلامی دانست و گفت: علامه میرحامد حسین رحمته‌الله در بسیاری از مباحث از منابع اهل سنت بهره گرفته و با آثار و دیدگاه‌های دانشمندان این مذهب وارد گفت‌وگوی علمی شده است. این رویکرد برای زمان ما اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا اگر بخواهیم گفت‌وگوی میان مذاهب اسلامی را از سطح شعار به سطح علمی ارتقا دهیم، باید منابع، مبانی و روش استدلال طرف مقابل را به‌دقت بشناسیم. وی خاطرنشان کرد: از این منظر، «عبارات‌الانوار» می‌تواند الگویی برای کلام تطبیقی معاصر باشد؛ کلامی که ضمن حفظ مبانی اعتقادی خود، با متن، منبع و استدلال طرف مقابل وارد گفت‌وگو می‌شود.

چرا احیای «عبارات‌الانوار» امروز اهمیت بیشتری پیدا کرده است؟

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی گفت: ممکن است این پرسش مطرح شود که چرا در قرن بیست‌ویکم باید دوباره به سراغ اثری برویم که بیش از یک‌قرن پیش نوشته شده است؟ پاسخ روشن است؛ زیرا بسیاری از پرسش‌هایی که میرحامد حسین رحمته‌الله با آنها مواجه بود؛ همچنان در فضای فکری جهان اسلام مطرح است؛ با این تفاوت که امروز ابزارها، رسانه‌ها و مخاطبان تغییر کرده‌اند. وی افزود: امروزه شبهات درباره امامت، حدیث، غدیر، خلافت، افضلیت و مرجعیت اهل‌بیت علیهم‌السلام با سرعت بسیار بیشتری در فضای مجازی منتشر

می‌شود؛ بنابراین، بازخوانی میراث متکلمان گذشته و استخراج روش‌های استدلالی آنان برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های جدید، ضرورتی جدی است و «عبارات‌الانوار» می‌تواند یکی از منابع مهم این بازخوانی باشد.

نماینده ولی‌فقیه در هند ادامه داد: به نظر می‌رسد پس از احیای متن «عبارات‌الانوار»، اکنون باید وارد مرحله دوم، یعنی تحلیل و بهره‌برداری علمی از این اثر شویم. باید پروژه‌ای با عنوان «مکتب کلامی علامه میرحامد حسین» یا «روش‌شناسی کلامی عبارات‌الانوار» تعریف شود و موضوعاتی همچون روش‌شناسی میرحامد حسین رحمته‌الله، در نقد حدیث، مبانی رجالی و حدیثی، دیدگاه وی درباره تواتر و استفاضه، روش تحلیل دلالی احادیث، شیوه مواجهه با منابع اهل‌سنت، ساختار استدلال‌های امامت در «عبارات»، مبانی معرفت‌شناختی استدلال‌های وی، نسبت عقل و نقل در روش کلامی میرحامد حسین رحمته‌الله، مقایسه روش او با متکلمان پیشین و معاصر و ظرفیت «عبارات‌الانوار» برای کلام تطبیقی معاصر به‌صورت تخصصی بررسی شود.

وی همچنین بر ضرورت ترجمه علمی و دقیق بخش‌هایی از این میراث به زبان‌های انگلیسی، اردو و هندی تأکید کرد و گفت: این اقدام می‌تواند «عبارات‌الانوار» را از محدوده مطالعات درون‌حوزوی فراتر برده و آن را در اختیار جامعه دانشگاهی و پژوهشگران شبه‌قاره و جهان اسلام قرار دهد.

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی گفت: علامه میرحامد حسین رحمته‌الله تنها یک عالم بزرگ شیعه در هند نیست؛ بلکه یکی از حلقه‌های مهم در روند تحول علم کلام امامیه به‌شمار می‌رود. همچنین «عبارات‌الانوار» صرفاً کتابی برای دفاع از چند حدیث فضائل نیست؛ بلکه یکی از مهم‌ترین تجربه‌های تاریخی در تولید استدلال کلامی بر پایه منابع حدیثی مشترک است.

نماینده ولی‌فقیه در هند افزود: اگر این اثر را صرفاً به‌عنوان یک میراث تاریخی نگاه کنیم، بخش بزرگی از ظرفیت‌های علمی آن نادیده گرفته خواهد شد؛ اما اگر «عبارات‌الانوار» را به‌عنوان متنی زنده در حوزه کلام و روش‌شناسی بازخوانی کنیم، می‌تواند در تولید کلام امامی معاصر، تقویت گفت‌وگوی بین‌مذهبی و پاسخ‌گویی علمی به شبهات جدید نقش مهمی ایفا کند.

حجت‌الاسلام والمسلمین حکیم‌الهی در پایان خاطرنشان کرد: از این‌رو، احیای آثار علامه میرحامد حسین رحمته‌الله، به‌ویژه «عبارات‌الانوار»، شایسته تریک و قدردانی از بنیاد بین‌المللی امامت و همه پژوهشگران این عرصه است. این اقدام تنها احیای یک کتاب نیست؛ بلکه احیای یک سنت استدلالی است و امید است این حرکت، آغازگر مرحله‌ای جدید از مطالعات تخصصی درباره مکتب علمی میرحامد حسین رحمته‌الله و میراث کلامی شیعه در شبه‌قاره هند باشد.

■ اخبار کوتاه جهان

■ افغانستان

■ **پرونده داعش را در افغانستان بستیم:** سخنگوی طالبان: گروه تروریستی داعش در افغانستان به‌طور کامل سرکوب شده و تمامی مراکز و پایگاه‌های این گروه از بین رفته است. به هیچ گروهی اجازه داده نخواهد شد، از خاک افغانستان برای اقدام علیه کشورهای دیگر استفاده کند.

■ رژیم صهیونیستی

■ **فرار سرمایه از رژیم صهیونیستی:** شبکه عبری کان گزارش داد: به‌دلیل افزایش خروج اسرائیلی‌ها از طبقه مرفه اقتصادی، پیش‌بینی می‌شود که زیان درآمدی سالانه، به ۳.۵ میلیارد شکل برسد. همچنین کانال ۱۲ اسرائیل از موج بی‌سابقه مهاجرت معکوس اسرائیلی‌ها و ابراز نگرانی مقامات رژیم صهیونیستی از جهش آمارهای فرار افراد از اسرائیل خبر می‌دهد و می‌گوید: تاب‌آوری و همبستگی اجتماعی مردم در اسرائیل رو به پایان است؛ آمارهایی که نشان می‌دهند مردم اینجا را ترک می‌کنند، جهشی و نگران‌کننده است. این بزرگ‌ترین شکست و بزرگ‌ترین گناه نتانیاهو در تمام دوران سیاسی‌اش است!

■ اسپانیا

■ **رد پای موساد در بحران مهاجرتی اخیر اسپانیا:** روزنامه ال موندو: محافل اطلاعاتی و دانشگاهی چین گمانه‌زنی می‌کنند که اسرائیل، بحران اخیر مهاجرت دسته‌جمعی در منطقه خودمختار سوتوای اسپانیا را طراحی کرده است. گزارش‌هایی در دست است که بر اساس آن‌ها، هجوم مرزی، یک عملیات حساب‌شده جنگ ترکیبی به رهبری موساد بوده که با همکاری مراکش برای بی‌ثبات‌سازی دولت اسپانیا اجرا شده است. اسپانیا به‌صراحت از نسل‌کشی اسرائیل در غزه انتقاد کرده و به‌صورت رسمی دولت فلسطین را به رسمیت شناخته است.

■ سوئد – دانمارک

■ **سوئد و دانمارک از کشتی‌های عبوری هزینه دریافت می‌کنند:** فایننشال تایمز: مواردی وجود دارد که کشتی‌ها هنگام تلاش برای حمل نفت از طریق آب‌های سرزمینی برخی کشورها، مجبور به پرداخت هزینه می‌شوند. منظور ما فقط آبراهه‌های مصنوعی مانند کانال سوئز و پاناما نیست. ما درباره مکان‌هایی مانند دانمارک صحبت می‌کنیم که کشوری پایبند به قوانین بین‌المللی و به‌شدت قانون‌مدار است. سوئد و دانمارک، از کشتی‌هایی که از تنگه‌های دانمارک عبور می‌کنند، برای خدماتی مانند خدمات ترافیک دریایی، یخ‌شکنی و راهنمایی کشتی‌ها (پایلوتاز) هزینه دریافت می‌کنند.

■ آمریکا

■ **ملوانان ناو هواییمابر آبراهام لینکلن از افسردگی و افت شدید روحیه رنج می‌برند:** اعضای خانواده نظامیان آمریکایی به‌نقل از تفنگداران دریایی: روحیه در ناو هواییمابر آمریکایی «یواس‌اس آبراهام لینکلن» اصلاً خوب نیست. برای یک وعده غذایی تنها نصف فوجان برنج و دو عدد تورتیلا دریافت می‌کنیم. اگر کشتی به‌زودی وارد بندر نشود، افراد کم‌کم از نظر روانی از هم می‌پاشند.

■ انگلیس

■ **فاجعه امنیتی در لندن؛ اطلاعات ۱۱۴ هزار افسر پلیس لو رفت:** روزنامه تایمز: در پی یک حمله سایبری گسترده، نام کامل و اطلاعات تماس بیش از ۱۱۴ هزار نفر از کارکنان نهادهای امنیتی و پلیس انگلیس در بازار سیاه دیجیتال منتشر شده است. این فاجعه، افسرانی را که سال‌ها به تعقیب مجرمان مشغول بوده‌اند، مستقیماً در معرض تهدید همان افرادی قرار داده که خود پیگیرشان هستند.

■ روسیه

■ **استفاده از سلاح اتمی برای محافظت از متحدان را مجاز می‌دانیم:** نماینده دائم روسیه در سازمان پیمان امنیت جمعی، در گفت‌وگویی بیان کرد: استراتژی امنیت جمعی و دکتین نظامی روسیه، استفاده از سلاح‌های هسته‌ای را برای دفاع از متحدان مجاز می‌داند.

■ هلند

■ **هلند برای اولین بار رژیم صهیونیستی را به‌عنوان تهدید علیه امنیت خود طبقه‌بندی کرد:** هماهنگ‌کننده ملی امنیت و مبارزه با تروریسم هلند (NCTV) در گزارش جدید خود، رژیم اشغالگر صهیونیستی را جزو طرف‌هایی که نگرانی‌های امنیتی برای هلند ایجاد می‌کنند، طبقه‌بندی کرد. برخی ناظران معتقدند که این اقدام، نشان‌دهنده تغییر قابل توجه در دیدگاه برخی محافل اروپایی نسبت به سیاست‌های رژیم صهیونیستی است.

■ خلیج فارس

■ **زندگ خطر پایان ذخایر دفاعی کشورهای خلیج فارس هم به‌صدا درآمد:** به گزارش رأی‌ایوم، عربستان سعودی حدود ۸۶ درصد از ۲۸۰۰ موشک رهگیر پاتریوت PAC-۳ خود را استفاده کرده است. این خبرگزاری با استناد به مرکز مطالعات استراتژیک و بین‌المللی (CSIS) گزارش داد: عربستان سعودی تقریباً ۲۴۰۰ موشک را در ۳۸ روز اول جنگ استفاده کرده و تا ماه آوریل، تنها ۴۰۰ موشک باقی مانده بود. ذخایر فعلی در کشورهای خلیج فارس به‌شدت کاهش یافته و ذخایر نظامی موشک‌های رهگیر پاتریوت ایالات متحده هم، به‌دلیل استفاده گسترده در درگیری جاری با ایران، به‌شدت کم شده است.